

Alaraaja-amputoidun post-operatiivinen liner-hoito

Post-op liner-hoidon tarkoitus

Tämä ohje koskee Ottobockin alaraaja-amputoidun post-operatiivista lineria. Post-op liner-hoidon tavoitteena on alentaa tyngän turvotusta ja valmistella tynkää ensimmäistä proteesia varten.

Post-op liner-hoidon aikana leikkaushaavan paraneminen ja tyngän muotoutuminen nopeutuvat. Post-op liner-hoito edesauttaa kivunlievitystä ja ennaltaehkäisee arven muodostusta. Amputoitu henkilö tottuu tynkään kohdistuvaan paineeseen, jolloin proteesin valmistaminen voidaan aloittaa kuntoutumisen mukaan mahdollisimman pian.

Post-op liner suojaa tehokkaasti leikkaushaavaa ja erityisesti linerin päässä oleva päätykiinnikelevy suojaa tynkää kolhuilta.

Hoidon aloitus amputaation jälkeen

Post-op lineria käytetään amputaation jälkeisessä kompressiohoidossa riippumatta siitä, millä tavalla amputaatiotyngän lihaskiinnitykset on tehty ja haava suljettu. Linerin käyttö voidaan aloittaa 5–7 vuorokauden kuluttua amputaatiosta, jos komplikaatioita ei ole ilmennyt.

Post-op linerin käyttö

Post-op linerin käyttö aloitetaan siten, että liner puetaan tyngän päälle tunniksi aamupäivällä ja tunniksi iltapäivällä. Tämän jälkeen lineria käytetään:

- toisena päivänä kaksi tuntia aamupäivällä ja kaksi tuntia iltapäivällä
- kolmantena päivänä kolme tuntia aamupäivällä ja kolme tuntia iltapäivällä
- neljäntenä päivänä ja sen jälkeen 3–4 viikkoa neljä tuntia aamupäivällä ja neljä tuntia iltapäivällä.

Muina aikoina tynkä sidotaan elastisella sidoksella tai käytetään elastista kompressiosukkaa. Näin ylläpidetään post-op liner-hoidolla saavutettu tyngän muoto ja volyyymi.

Kävelyharjoitukset

Amputaation jälkeen aloitetaan seisomisharjoitukset heti ensimmäisenä leikkauksen jälkeisenä päivänä. Nojapuissa ja kyynärsauvoilla harjoitellaan yhdelle alaraajalle varaamista. Harjoitusproteesin käyttö aloitetaan 5–7 vrk amputaatiosta erillisen totutteluohjelman mukaisesti.

Proteesi

Tavoitteena on, että amputoitu saa tyngän mittojen mukaan valmistetun proteesin käyttöön mahdollisimman pian oman kuntoutumisen mukaan. Tässä vaiheessa potilas voi käyttää post-op lineria jo koko valveillaoloajan. On tärkeää seurata tyngän kuntoa jatkuvasti.

Proteesi ja liner on hyvä riisua, erityisesti, jos ihossa tai kudoksissa on ilmennyt oireita liiasta paineesta (esim. kipu, viileys, punoitus).

Jos proteesia käytetään aluksi vain lyhyitä aikoja, on post-op lineria tai elastista kompressiosukkaa hyvä käyttää loppupäivän ajan. Kun proteesia käytetään säännöllisesti pitkiä aikoja, post-op lineria ei enää yleensä tarvita.

Amputaatiohaavan suojaaminen post-op linerin käytön aikana

Kun post-op liner puetaan tyngän päälle, jätetään leikkaushaavaa suojaava sidos paikoilleen. Haavan hoidosta vastaava henkilö voi panna haavan alueelle kudosten imevän sidoksen, jos haava vuotaa. Post-op liner-hoidon onnistuminen ja hyvien tulosten saavuttaminen vaatii hyvää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitajan rooli hoidon toteuttamisessa ja komplikaatioiden estämisessä on ensiarvoisen tärkeä.

Hoidollisen post-op linerin mittaaminen ja sovitus

Linerin koko määritellään mittaamalla tyngän ympärys 4 cm tyngän kärjestä ylöspäin. Hoitolineriksi valitaan post-op liner, joka on ympärysmitaltaan 1–2 cm pienempi kuin tyngän vastaava mitta. Esimerkiksi, jos tyngän ympärysmitta ko. kohdasta on 33 cm, valitaan liner, jonka koko on 32 cm, mahdollisesti 30 cm. Tynkään, jossa on runsaasti pehmytkudosta, voidaan yleensä valita pienempi liner. Kannattaa kuitenkin ottaa huomioon, että tiukka liner voi aiheuttaa kipuja. Jos tyngässä on niukasti pehmytkudosta, kompressiohoito aloitetaan tyngän ympärysmittaa vastaavalla tupella. Liian tiukka liner voi viivästyttää paranemista puristamalla ohuita pehmytkudoksia tyngän luisia osia vasten.

Post-op linerin pukeminen tyngän päälle

Post-op linerin pukeminen aloitetaan kääntämällä post-op liner nurinpäin niin että sisäpuoli kääntyy ulospäin. Ennen post-op linerin pukemista, varmista onko sinulla käytössäsi uuden vai vanhan mallinen post-op liner. Linerien pintamateriaalit ovat erilaisia ja käyttäytyvät eri tavalla.

Vanhemmassa mallissa linerin pintamateriaali on nihkeä, eikä ulkopinnat liu'u toisiaan vasten. Tällöin linerin ulkopinta suihkutetaan alkoholipohjaisella liuoksella ennen nurinpäin kääntämistä. Kostutus helpottaa linerin rullaamista tyngän päälle.

Uudemmat Post-op liner-mallit tunnistat liukuvasta pinnoitteesta, joka ei tartu Post-op linerin ulkopintaan kiinni. Älä käytä alkoholipohjaista nestettä uudemman post-op liner-mallin pukemiseen tai riisumiseen.

Mikäli olet epävarma, varmistaathan Respectan proteesiasiantuntijalta kummasta mallista on kyse.

Kun post-op liner on käännettynä nurinpäin, linerin sisäpohja puristetaan napakasti ulospäin, jolloin linerin sisäpinta venyy. Liner pidetään käännettynä ja asetetaan tyngän päätä vasten ja työnnetään laajalla kämmenotteella rullaamalla tyngän päälle. Ylimääräinen neste linerin ulkopinnalta pyyhitään pois. Rullautuessaan tyngän päälle liner vetää tyngän ihoa ja pehmytkudoksia tyngän päässä yhteen. Lineria ei saa vetää normaalin sukan tapaan tyngän päälle. Linerin seinämän paksuus ohenee linerin kärjestä suuosaa kohti.

Post-op linerin riisuminen

Post-op linerin yläreuna käännetään kaksin kerroin. Liner rullataan leveällä kämmenotteella pois tyngän päältä samaan tapaan kuin päälle pukiessa. Mikäli käytössä on vanhan mallinen post-op liner, linerin ulkopinta kostutetaan alkoholipitoisella liuoksella.

Älä kostuta alkoholipitoisella liuoksella uuden mallisen post-op linerin pintaa. Uudemmat mallit tunnistat pinnoitteesta, joka ei tartu post-op linerin ulkopintaan kiinni. Mikäli sinulla on kysyttävää, otathan yhteyttä Respectan paikalliseen proteesiasiantuntijaan.

Post-op linerin puhdistaminen

Post-op liner puhdistetaan päivittäin. Liner käännetään nurinpäin ja se upotetaan lämpimään veteen tai saippuoliukokseen. Liner hangataan hellavaraisesti puhtaaksi pehmeällä sienellä tai harjalla. Synteettisiä liuottimia tai öljypohjaisia saippuuita ei saa käyttää. Pesun jälkeen liner huuhdellaan lämpimän, juoksevan veden alla.

Linerin voi pestä myös koneessa 60–90 asteessa. Pestyn linerin sisäpinta kuivataan huolellisesti nukkaamattomalla liinalla. Kun liner on täysin kuiva, se desinfioidaan alkoholipitoisella aineella joko pyyhkimällä se desinfiokuvaan liuokseen kostutetulla nukkaamattomalla liinalla, tai ruiskuttamalla linerin pinnalle desinfiovaa liuosta. Alkoholien haihtuessa liner desinfioiduu. Liner saa ottaa käyttöön vasta, kun alkoholi on täysin haihtunut pinnalta. Uudempien Post-op liner-mallien ulkopintaa ei saa käsitellä alkoholipitoisilla aineilla, jottei linerin pukemista ja riisumista helpottava pinnoite vaurioidu. Post-op lineria voidaan kierrättää useammalla potilaalla, mutta se on ehdottomasti steriloitava ennen uudelle potilaalle antamista.

Post-op linerin sterilointi

Post-operatiivista lineria voidaan kierrättää useammalla potilaalla, mutta liner tulee aina steriloida ennen seuraavalle potilaalle siirtämistä. Post-op liner puhdistetaan ennen sterilointia. Liner täytetään paperilla, jotta se pysyy vaiheen aikana avoinna. Liner asetetaan pussiin ja pussi suljetaan. Sterilointi suoritetaan autoklaavissa (suositus: 121 °C, 15 psi, 30 minuuttia). Sterilointia ethyleenioxidilla ei suositella. Liner tulee säilyttää sairaalastandardien mukaisesti.

Hoidon seuranta ja dokumentointi

Post-op liner-hoidon eteneminen kirjataan kaavakkeeseen. Seurannassa kirjataan tyngän ympärysmittan muutokset ja hoidon päivittäinen toteutumisaika. Kun tynkä supistuu, hoitoa jatketaan pienemmän kokoisella tupella.

On tärkeää, että kaikki tyngässä näkyvät muutokset ja potilaan kertomat tuntemukset kirjataan seurantalomakkeeseen (seuraavalla sivulla).

Ota yhteyttä

Me Respectassa autamme sinua mielellämme. Päätökset apuvälineratkaisuista tekee hoitava tahosi, ollessasi epävarma keneen ottaa yhteyttä kysy meiltä. Voit jättää soittopyynnön soittamalla valtakunnalliseen ajanvaraus- ja asiakaspalvelunumeroomme 0207 649 749 arkisin kello 8-18.

Pyydämme teitä varaamaan tarvittaessa kontrolliajan asiantuntijalle p. 0207 649 749.

Seurantalomake: Alaraaja-amputoidun post-operatiivinen liner-hoito

Asiakkaan nimi:									
Amputaation taso ja puoli:									
Amputaation päivämäärä									
Päivä	Pvm	Tyngän koko	Linerin koko	Pitoaika	Aamupäivä päällä	Aamupäivä pois	Iltapäivä päällä	Iltapäivä pois	Huomioitavaa
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									
18									
19									
20									
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
28									
29									
30									